УДК 82.09:821.111-312.9Рол7Пот
DOI https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2023-1-3

ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ СЕПТОЛОГІЇ ПРО ГАРРІ ПОТТЕРА: ВІД КАЗКИ ДО ГОТИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Косюга Олександра,
аспірантка кафедри англійської філології та світової літератури
імені професора Олега Мішукова
Херсонський державний університет
akosyuga@gmail.com
orcid.org/0000-0001-5633-4665

Стаття присвячена визначенню та характеристиці основних аспектів жанру наративу про Гаррі Поттера. Зосереджено увагу на проблемі еволюції жанрів художніх текстів у сучасній літературі. Охарактеризовано основні подібності та відмінності у художніх творах. Досліджено специфіку розвитку нових жанрових форм у сучасній фентезійній літературі. Встановлено, що аналіз жанру твору Дж.К.Ролінг можливий лише за урахування усіх типових характеристик різних жанрів та під-жанрів. Доведено, що, завдяки еволюції літературного жанру, з'явилася нова тенденція у фентезійній літературі XXI століття та виникла нова категорія – «гібридний жанр», до якого і належить зазначений художній твір. Цей гібридний жанр обумовлює «множення піджанрів» і й притаманний творам літератури для юнацтва та молоді. У статті встановлено, що наратив про Гаррі Поттера має елементи щонайменше 10 жанрів: міф, чарівна казка, роман, детектив, жанр шкільної історії (boarding story – як піджанр), так званого «чорного роману» (gothic novel), роману для молоді, (roman for young adults), утопії та анти-утопії (alternate story), фентезі, а також елементи пригодницької літератури та літератури жахів (horror literature). Завдяки цьому, в септології Дж.К.Ролінг виникає своєрідний петчворк жанрів, що обумовлений еволюцією головного героя – чарівника Гаррі, який, протягом подій описаних в усіх семи книгах, з дитини перетворюється на дорослого, як фізично, так і морально. Таким чином розширюється цільова вікова аудиторія читачів: спочатку (перша та друга частина септології – «Harry Potter and Philosopher's Stone» та «Harry Potter and the Chamber of Secrets») – це книги для дітей та підлітків, потім (третя, четверта та п'ята частини – «Harry Potter and the Prisoner of Azkaban», «Harry Potter and the Goblet of Fire», «Harry Potter and the Order of the Phoenix») – для так званих "Young Adults", й нарешті (останні дві частини – «Harry Potter and the Half-Blood Prince» та «Harry Potter and the Deathly Hallows») – для дорослих. Читач росте паралельно створенню (написанню) художнього твору (що власне, вперше в сучасній фентезійній літературі, і відбулося з наративом про Гаррі Поттера).

Ключові слова: *жанр, наратив, міф, чарівна казка, роман, детектив, шкільна повість, готичний роман, література для юнацтва, утопія (антиутопія), фентезі, пригодницький роман та література жахів.*

GENRE FEATURES OF HARRY POTTER SEPTOLOGY: FROM FAIRY TALE TO GOTHIC LITERATURE

Kosiuha Oleksandra,
Graduate student at the Department of English Philology and World Literature
named after Professor Oleg Mishukov
Kherson State University
akosyuga@gmail.com
orcid.org/0000-0001-5633-4665

The article is devoted to the definition and characteristics of the main aspects of the narrative genre about Harry Potter. Our attention is focused on the problem of genres evolution of the artistic texts in the modern literature. Their main differences in artistic works are characterized. The specifics of new genre forms development in modern fantasy literature are studied. It has been established that the genre analysis of J.K. Rowling's work is possible only by taking into account all the typical characteristics of various genres and sub-genres. It is proven that, thanks to the evolution of the literary genre, a new trend appeared in modern literature of XXI century and a new category of «hybridized genre" emerged, to which the mentioned work of literature belongs. This hybrid genre determines the "multiplication of subgenres" and it is inherent in works of literature for young adults. The article found that the narrative about Harry Potter has elements of at least 10 genres: a myth, a fairy tale, a novel, a detective story, a school novel (boarding story – as a subgenre), the so-called "black novel" (gothic novel), a novel for young adult, utopias and anti-utopias (alternate story), fantasy, as well as elements of adventure and horror literature. Thanks to this, J.K. Rowling's septology creates a kind of patchwork of genres, caused by the evolution of the main character – the wizard Harry, who, during the events described in all seven books, turns from

a child into an adult, both physically and morally. This way, the target age audience of readers expands: in the beginning (the first and second parts of septology – "Harry Potter and Philosopher's Stone" and "Harry Potter and the Chamber of Secrets") – these are books for children and teenagers, then (the third, fourth and fifth third parts – "Harry Potter and the Prisoner of Azkaban", "Harry Potter and the Goblet of Fire", "Harry Potter and the Order of the Phoenix") – for the so-called "Young Adults", and finally (the last two parts – "Harry Potter and the Half-Blood Prince" and "Harry Potter and the Deathly Hallows") – for adults. The reader grows in parallel with the creation (writing) of the narrative (which actually has happened for the first time in modern fantasy literature, and happened with the narrative about Harry Potter).

Key words: *genre, narrative, myth, fairy tale, novel, detective, boarding story, gothic novel, roman for young adults, alternate story, fantasy, adventure ma horror literature.*

Вступ. Після виходу у світ саги про Гаррі Поттера почалася велика хвиля як позитивної, так і негативної реакції на цей художній твір. Здавалося б, чому? Чому одні побачили в ньому захоплюючу історію про чарівника, що не залишає байдужим всіх дітей, ба, більше і дорослих; а інші – лише загрозу для підростаючого покоління та їх нестабільної несформованої свідомості – книгу, яку треба заборонити назавжди?

Проблема постає у сприйнятті тексту: прихильники першого погляду розглядають творіння Дж.К. Ролінг як абсолютну фантазію, вимисел, що розвиває уяву і занурює у світ пригод; інші – як керівництво до дії, як обман дітей, що примушує повірити в диво, в магію, в чаклунство. Чим же є насправді септологія про Гаррі Поттера: фантазією, що ні до чого не зобов'язує, або ж зображенням реальності, що спонукає до дії?

Загальновідомо, що багато хто з авторів фантастичних творів вивчали міфологію, а потім спиралися на неї в своїх творах. Яскравим прикладом служить автор відомої трилогії «Володар перстнів» Дж.Р.Р. Толкін (Карпентер, 2000), який був професором Оксфордського університету, а також знавцем міфології та декількох десятків мов (в тому числі, вигаданих ним самим); в свою чергу, сама ж Дж.К. Ролінг також вивчала міфологію й отримала науковий ступінь доктора наук з французької мови та класичної літератури в університеті Екстер (Смит, 2001).

Основна частина. Одним з найвідоміших дослідників міфологічних текстів є М.І. Стеблін-Каменський (Стеблін-Каменський, 1982). Загалом, в своїх роботах він проаналізував міфи «Старшої Едди» та «Молодшої Едди», а саме, розглянув найбільш поширені концепції міфу у співвідношенні з уявленнями про простір і час і в особистій контексті. Головною рисою цих текстів він виділяє те, що простір розділений на окремі частини, поєднуючи які, ми не можемо скласти мапу міфічного світу. Існує середина світу, де відбувається все гарне і добре, а також околиці світу – де відбувається, відповідно, все погане. В міфах не існує послідовності подій, лише важливість одного чи іншого явища, отже будь-яку подію можна повернути у зворотній бік, що свідчить про нелінійність часу. Жодний еддичний міф не є біографією головного героя від народження до смерті. Але події міфів розглядаються як максимально реальні: все, що було створено в минулому, існує і в теперішньому, і буде існувати в майбутньому.

Відповідно до цих характеристик, історія про Гаррі Поттера дуже мало схожа на міф: хоча нам не описується повністю простір всесвіту Поттеріани, ми можемо скласти топологічні частини разом і отримати мапу світу подій твору. Немає поділу на середину та околиці світу, немає чітких меж між добром і злом. Інколи можна повернути час назад (за допомогою часовороту, як це було у книзі «Гаррі Поттер і в'язень Азкабану» (Ролінг, 1999), однак не завжди. Та найголовніше, всі сім книг – є своєрідною біографією Гаррі від народження до умовної смерті. Минулі ж події в книзі Дж. Ролінг відірвані одна від одної, вони не існують паралельно, на відміну від міфічних; вони ірреальні, як у казці.

Найвидатнішим дослідником жанру чарівної казки є автор книг «Морфологія чарівної казки» (Пропп, 1968) та «Історичне коріння чарівної казки» (Пропп, 1997) В.Я. Пропп. Як відомо, він виявив структуру казки, виокремивши в ній 31 функцію – тобто дію казки. В одній казці всі функції можуть не зберігатися, але нічого нового там не може виникнути. На його думку, простір є головним елементом казки, а час – другорядним. Основою розповіді казки виступає подорож героя, що описується у місцях його «зупинки» – наприклад, хатинка Баби Яги, інше, царство, міст, ліс тощо. Головний герой завжди йде вперед, не повертаючись у ті місця, де він вже був, тому час розповіді казки можна назвати односпрямованим. Традиційно композиція казки може бути зображена як «рідний дім – ліс – інше царство – рідний дім». Є ще додаткові локуси казки, але всі її елементи не мають безкінечних

варіацій, вони всі враховані дослідником. Септологія (або гепталогія (від грецького слова hepta – «сім» та logia – «дискурс») – це оповідний твір, який складається з семи окремих творів) про пригоди Гаррі Поттера дуже схожа на казку ще й тим, що містить деякі її функції. Наприклад, функція 1 – «відлучення когось із членів сім'ї» – смерть батьків Гаррі ("But it's that sad – knew yer mum an' dad, an' nicer people yeh couldn't find – anyway – You-Know –Who killed 'em"(Ролінґ, 2018:41) ; функція 11 – «герой залишає дім» – лист із Гоґвортсу ("Harry stretched out his hand at last to take the yellowish envelope, addressed in emerald green to *Mr H. Potter, The Floor, Hut-on-the-Rock, The Sea*"(Ролінґ, 2018:42)), переїзд на навчання до школи чарів і чаклунства ("A scarlet steam engine was waiting next to a platform packed with people. A sign overhead said *Hogwarts Express, 11 o'clock*. Harry looked behind him and saw a wrought-iron archway where the ticket box had been, with the words *Platform Nine and Tree-Quarters* on it. He had done it" (Ролінґ, 2018:77)); функція 14 – «отримання чарівного засобу» – тут велика кількість артефактів: від чарівної палички, що обрала головного героя власноруч, різних заклинань та плаща-невидимки до філософського каменю, що дарує безсмертя (наприклад, "Harry took the wand. He felt a sudden warmth in his fingers. He raised the wand above his head, brought it swishing down through the dusty air and a stream of red and gold sparks shot from the end like a firework, throwing dancing spots of light on to the walls" (Ролінґ, 2018:70)); функція 16 – «герой та антагоніст вступають в боротьбу» – протистояння Гаррі та лорда Волдеморта ("Lord Voldemort had risen again" (Ролінґ, 2000:541)); особлива увага на значущість казкової функції 17 – «героя мітять» – загальновідомий шрам у формі блискавки на лобі Гаррі ("Never wondered how you got that mark on yer forehead? That was no ordinary cut. That's what yeh get when a powerful, evil curse touches yeh – took care of yer mum an' dad an' yeh house, even – but it didn't work on you, an' that's why yer famous, Harry" (Ролінґ, 2018:45)); функція 18 – «антагоніста переможено» – смерть Волдеморта; функція 30 – «ворога покарано» – Волдеморт програв ("And Harry, with the unerring skill of a Seeker, caught the wand in his free hand as Voldemort fell backward, arms splayed, the slit pupils of the scarlet eyes rolling upward. Tom Riddle hit the floor with a mundane finality, his body feeble and shrunken, the white hands empty, the snakelike face vacant and unknowing. Voldemort was dead, killed by his own rebounding curse, and Harry stood with two wands in his hands, staring down at his enemy's shell" (Ролінґ, 2014:744)); і функція 31 – «герой бере шлюб» – останні сторінки твору, де ми дізнаємося, що Гаррі одружився з Джінні Візлі ("The five Potters approached the barrier. With a slightly cocky look over his shoulder at his younger brother, James took the trolley from his mother and broke into a run" (Ролінґ, 2014:754). Також на підтримку визначення жанру пригод про Гаррі Поттера як казкового, виступають наявність майже всіх дійових осіб: герой – Гаррі, антагоніст – лорд Волдеморт, дарувальник чарівних засобів – тут декілька: Дамблдор, Гегрід, Сіріус Блек, Люпін та інші, чарівний помічник – також не один: сова Гедвіґа, гіпогриф Бакбик, домашній ельф Доббі; царівна або її батько – вся родина Візлі разом з Джінні; відправник – Дамблдор; питання полягає у псевдогерої – він відсутній. Проте, не дивлячись на велику схожість з казкою, існує цілий ряд відмінностей. По-перше, великий обсяг твору про Гаррі не є характерною рисою чарівної казки. Ми не можемо розглядати окремо кожну книгу, адже – це лише епізод розповіді, а не розповідь в цілому. Не дотримується послідовність казкових функцій, вони еклектичні. Більш того, завжди існує двозначніть трактування кожної з наявних функцій – чи то функція розповіді в цілому, чи її окремої частини (наприклад, функція 15 – «героя переносять до місця знаходження предмету пошуків» – Кубок вогню переносить Гаррі і Седріка на цвинтар, де вони зустрічають Волдеморта ((Ролінґ, 2000:535): з одного боку вони шукали кубок, з іншого – лорд шукав Гаррі). Також загальновідомо, що з кожною частиною розповідь втрачає свою чарівність, стає все менше магічності – все більше реалістичності.

Якщо взяти до уваги зарубіжні казки (наприклад, казки Братів Грімм (Грімм, 2014), то історія про хлопчика-чаклуна має й їхні ознаки. Недарма пригоди Гаррі Поттера деколи асоціюють з казкою про Попелюшкою, що жила на горищі (а Гаррі у комірчині під сходами), втратила батьків, принижувалась у власному домі, але не втратила своєї доброї душі. В ролі чарівної феї можна розглядати Гегріда, а злої мачухи – тітка Петунія, злих сестер заміняє Дадлі.

Це зрозуміло, адже, як зазначалося вище, Дж.К.Ролінґ вивчала класичну літературу:

«She uses familiar motifs of the fairy tale genre: the emphasis on transformation, the "outcast child" hero, the idea of parallel world in which anything is possible, the battle between good and evil, the protection of the dead mother, wish-fulfillment, tasks, secret chambers, and a cast of fairy tale characters such as giants, elves, ghosts, and mysterious helpers. With her inventiveness and sharp sense of humor, she updates these old motifs. Moreover, she includes her own social agenda. In doing so, she does what all fairy-tale tellers and writers do: change the tale to suit their interests» (Острі, 2003:89).

Рефлексією реальних подій вважається роман (Філдінг, 2016) . Чи можна назвати наратив про Гаррі Поттера – романом? Якщо так, то яким саме?

Головним дослідником основних категорій побудови роману – простору і часу – вважають М.М.Бахтіна. який у своїй роботі «Форми часу і хронотопу» (Бахтін, 1981) розглядає різні типи роману, що мають свої особливості художнього часу і простору. Так, автор виділяє роман, що поділяється на два підвиди: авантюрний роман випробування та авантюрно-побутовий роман. Загальною рисою грецького роману виступає відсутність вікової тривалості: герої, в якому віці були на початку розповіді, в такому ж віці і залишаються наприкінці роману (хоча відбувається велика кількість подій у різних країнах й досить тривалих за часом). Також до головної особливості роману можна віднести широкий географічний фон подій (Уільямс, 2012) (в середньому 3-5 країн). В авантюрному романі випробовування велику роль відіграє випадковість – саме випадкові події складають основу його сюжету. Всі ці риси аж ніяк не притаманні книзі Дж.К. Ролінґ, адже головні герої септології дорослішають з кожною новою книгою, і час зображено в них не циклічно, а все ж таки історично; головні події відбуваються або у Лондоні, або ж у Говартсі.

Якщо порівнювати наратив про Гаррі з авантюрно-побутовим романом, то і тут є певні збіги: як і в грецькому романі, герої книг про чарівників розвиваються, змінюються, і ми не можемо повністю ототожнити героїв першої книги з героями останньої (всі події, що відбувалися з ними, дуже вплинули на діючих осіб, збудувавши новий образ переродженого героя, звісно на краще (згадаємо лише Невіла Лонгботтома на початку і в кінці книги). Авантюрний роман інколи називають пригодницьким, адже саме йому характерна велика кількість незвичайних подій, несподіваний поворот сюжету, швидка динамічність. Все це присутнє в книзі про маленького чаклуна.

Також «Гаррі Поттер» має певні жанрові характеристики біографічного роману, якщо не брати до уваги, що людини на таке ім'я ніколи не існувало (не зовсім точно, не існувало справжнього хлопчика-чарівника, а от людина на ім'я Гаррі Поттер була: рядовий солдат Королівського Вустерширського полку армії Великобританії, чия могила в Рамлі (Ізраїль) стала визначною пам'яткою після виходу книг Дж. К. Роулінг).

В утопічних текстах (які ще називають pseudo-historic) на думку дослідниці Окорокової В.В., головними характеристиками виступають: статичність сюжету розповіді (що не є характерним для історії про Гаррі), а також принцип подорожі, що лежить у підґрунті оповіді (ця риса присутня у творі Дж.К.Ролінг) (Окорокова, 2013). Завдання утопії полягає у повідомленні читачу максимальної кількості інформації про соціальний устрій вигаданого світу. Поряд з утопією існують анти-утопічні тексти та романи-попередження. Утопія – це художнє втілення соціального ідеалу (найвідоміший приклад, «Утопія» Томаса Мора), антиутопія ж – це художнє втілення анти-ідеалу, коли автор не вірить у можливість суспільного прогресу (наприклад, Дж.Оруелл «1984»). Утопія та антиутопія – позитивна та негативна оцінка автором соціальної моделі, яку він описує. Роман-попередження – це художнє втілення наслідків розвитку тих чи інших небезпечних соціальних тенденцій (прикладом може слугувати «451 градус за Фаренгейтом» Р.Бредбері). Всі ці три види текстів описують далеке майбутнє, протиставляють його в реальному теперішньому, повністю вибудовують вигадану соціальну систему та несуть глобальний характер. Порівнюючи наратив про Гаррі з утопічним твором, можна дійти висновку, що це – скоріше, анти-утопія, що зображує негативну соціальну модель та втілює соціальний анти-ідеал, адже нічим хорошим боротьба магічних світів не завершується (й навіть Міністерство магії не допомагає). На відміну від утопічних текстів, події в розповіді про хлопчика, що вижив, зображають скоріш минуле, ані ж далеке майбутнє.

Головною ознакою детективного жанру є існування загадки, яку треба розгадати протягом розповіді. І таких загадок у «Гаррі Поттері» досить багато: починаючи з того,

чому хлопчик вижив після закляття Волдеморта та закінчуючи існуванням смертельних реліквій. Саме на розгадці й робиться наголос у цьому жанрі, нам потрібно дізнатися правду щодо надзвичайних подій, які відбулися в оповіданні. Й прочитавши детектив, ми не маємо жодних сумнівів, що немає нічого надзвичайного, все можна пояснити. Одною з головних ознак цього жанру є конвенційність – тобто читання від початку до кінця, не можна перестрибувати під час читання, адже буде вже не цікаво дочитати детектив до кінця (як, наприклад, у казці – нічого не відбудеться з нашим сприйняттям, якщо ми не витримаємо й посеред читання подивимось останню сторінку). Ц. Тодоров саме в цьому бачить причину, чому детективні розповіді читають один раз, а не повторно перечитують згодом (Тодоров, 1970:44-46).

Детектив називають ще «жанром соціальної рефлексії», тому що він чітко зображує сучасний йому соціум та історичну добу, в якій розгортаються події. Дослідники історії становлення та особливостей детективного жанру (Парріндер, Гасіорек, 2011) підкреслюють, що виникнення детективу пов'язане з потребою людини подолати страх перед ворожим, іншим світом і мрією про встановлення справедливості.

Детектив описує не лише скоєння злочину та його розслідування, а й визначає винних; конфлікт у творі базується на зіткненні справедливості і несправедливості (правда завжди перемагає беззаконня). У детективних романах зазвичай присутні хибні свідчення свідків. Всі ці ознаки так чи інакше присутні в історії про Гаррі, але все ж таки, головним мотивом серії не є розгадування однією головної загадки (авторка не зупиняється на тому, щоб дізнатися правду про смерть батьків хлопчика, або про те, чому він може читати думки наймогутнішого слізеринського чарівника), а боротьба добра зі злом, в якому перше перемагає.

На наш погляд, наратив про Гаррі Поттера містить найбільше жанрових характеристик фентезі як типу тексту, якому властива, насамперед, присутність надзвичайної події, яка примушує читача ототожнити себе з героєм оповіді й змусити його сумніватися у власних вчинках. По-друге, цей художній текст примушує нас повірити в реальність зображуваного – світ героїв стає світом живих людей (згадаємо про все ту ж історію з могилою солдата). Та по-третє, читач повністю відмовляється від алегоричності та поетичності тлумачення подій (критерії фантастичності за Ц. Тодоровим (Тодоров, 1970:104)). Ці незвичні події пов'язані з почуттями героїв, а відповідно і читачів, а не з раціональним розумінням (тут доречно згадати фанфік Елізера Юдковські «Гаррі Поттер і Методи Раціональності» (Юдковськи, 2010), де адаптовано історію про Гаррі Поттера, застосовуючи науковий метод у вигаданому всесвіті Дж.К. Ролінґ –це так званий жанр «альтернативної історії» – alternate history, головне питання, на яке вона відповідає "What if…?". Також цікаво, що це новий піджанр у сучаній літературі – поєднання жанрів fantasy та science-fiction, що утворили новий піджанр – science fantasy). Іншою рисою жанру фенетзі, що також присутня у оповіді, виступає надприродність подій та «природність» оповідача: автор – звичайний, події – фантастичні. І ці фантастичні події особливо впливають на читача: вони навіюють страх, жах або просто цікавість, що постійно тримає нас у напруженні. За Ц. Тодоровим, постійною одиницею фантастичного служить існування надприродних істот, могутніших за людину (Тодоров, 1970:43). А саме такими істотами переповнений чарівний світ Гогвартсу! До того ж, існує фізичний перехід між світом маглів та світом магічним, що також притаманний творам жанру фентезі. Дослідник жанру фентезі наводить схему оповіді, в яку вкладається сюжет історії про маленького чарівника, а саме: стан рівноваги (початок) – перехід – надзвичайне (порушення закону або заборони) – стан рівноваги (кінець).

Для української лінгвокультури жанри school story, або British school novel не є характерними, натомість вони є загальноприйнятими у Об'єднаному Королівстві ще з кінця 19 століття – це так звана «розповідь про шкільні роки». Хоча зараз і в нас є такі твори (наприклад, повісті для дітей сучасного українського письменника Андрія Кокотюхи «Полювання на Золотий кубок» та «Мисливці за привидами», що розказують нам про пригоди хлопців-школярів (Кокотюха, 2020)). Шкільні повісті поділяються на два типи: розповіді про дівчат та розповіді про хлопців, що обумовлено існуванням хлопчачих та дівочих шкіл. Це загалом історії про взаємовідносини, дружбу, конфлікти, шкільні пригоди, поразки та перемоги, заохочення і покарання. Якщо говорити про Гаррі Поттера в цьому напрямку, то Дж.К.Ролінґ об'єднала ці два піджанри та описала так звану boarding school – тобто школу-інтернат, в якій навчаються (та

викладають) як представники чоловічої, так і жіночої статі. Невід'ємною частиною school story є розповідь про спортивні захоплення (згадаймо загально відомий Кубок з Квіддічу). Неможна обійти осторонь й тему буллінгу в школі, яка існувала як наприкінці 19 сторіччя, так, нажаль, і сьогодні.

Традиційно British school story починається з початком шкільного року й завершуються початком канікул, але якщо описується серія пригод – то учні переходять з класу у клас; якщо ж книг більше, ніж 12 – тоді головні герої взагалі не змінюються, а весь час знаходяться у тому самому класі (Сміт, 2003). Всі ці риси притаманні історії про хлопчика-чаклуна. В семи книгах описується сім років шкільного життя головного героя та його друзів.

Твір про Гаррі Поттера також має ознаки gothic та horror fiction, в ньому присутні основні риси цього жанру літератури. Безперечно, тут є і mystery and fear (з першої хвилини оповіді Гаррі намагається розгадати, по-перше, таємницю смерті своїх батьків, а по-друге, причину того, чому він вижив). Наступна ознака gothic та horror fiction також представлена у творі Дж.К.Ролінґ, а саме, omens and curses (розповідь наповнена передчуттям чогось поганого («він повернувся»), передвістям, призвісткою («болить шрам»). Особливо споріднює твір про Гаррі Поттера та готичні історії atmosphere and setting. Події відбуваються на тлі стародавнього замку, обрамленого темним лісом, куди не можна ходити учням, події часто відбуваються під час непогоди та штормів; замість електрики використовуються свічки (хоча події відбуваються в сучасному читачеві світі – кінець XX століття). Тут ми зустрічаємо різних магічних істот: привидів, драконів та вервольфів. З кожною книгою оточуюче середовище стає гірше і гірше, хмари згущуються, локації переносяться в місця, що лякаються все більше (наприклад, на кладовище, в підземелля). З самого початку книга наповнена supernatural and paranormal activity (магічні палички, заклинання, трансфігурація, левітація і т.д.). Головному герою по всяк час сняться nightmares, які потім усвідомлюються як реальність. В останніх частинах відчувається emotional distress, з'являються роздуми про смерть (згадаймо Казку про трьох братів); і, авжеж, ми маємо villain та anti-hero. Якщо перший, то Пітер Петтігрю, або Северус Снейп (саме Снейп – найбільш готичний персонаж: з масляним волоссям, з гачкуватим носом, одягнений у все чорне, інтроверт, що підозрює кожного, " his eyes were black… They were cold and empty and made you think of dark tunnels" (Ролінґ, 2018:112)), або ж професор Квіррел, то другий, авжеж, – то Волдеморт. Постать Темного Лорда якнайкраще підходить до готичної літератури. Це – не людина, не чаклун, не тварина; це «It» – монстр, який сам собі придумав ім'я. Це, свого роду, Франкенштейн, який сам себе створив. Він дуже амбітний – хоче буди першим і єдиним у світі; постійно змагається з усіма; його амбіції деструктивні, вони знищують все навколо та, в кінці кінців, його самого. Як і Віктор Франкенштейн (Шеллі, 2020), Волдеморт «грає в бога (Матінку Природу)», примірявши на себе роль вершителя людської (магів та маглів) долі. Це істота, що вийшла за рамки життя та смерті. Як і безіменний монстр, він самотній і покинутий всіма. Це об'єднує ці два твори й відносить їх до піджанру готичної новели – "horror and gothic literature". Єдине, що не вписується в картину готичної історії, це відсутність damsel in distress та romance. В цілому Гаррі хоча і закохується в Джінні Візлі, але рятує весь магічний світ (і не магічний також), не зосереджується лише на порятунку коханої. Тож це суттєва відмінність. Як ми знаємо, розповідь має happy end. Твори М. Шеллі та Дж.К.Ролінґ мають різні цільові аудиторії: книга першої – для дорослих, другий твір – має набагато ширшу аудиторію. Якщо перші три книги загалом цікаві дітям, то останні чотири – призначені як для дітей, ба більше – для підлітків та дорослих :"The story is a fantastic, magical tale with plenty to entertain adolescents and adults alike; it is also offers a rich portrait of what nonmagical adolescence looks and feels like" (Дамур, 2009:1). Це так звана coming-of-age tale (Дамур, 2009:1). Головні герої ростуть разом з подіями, що відбуваються у творі, а з ними, синхронно, росте і читач.

Отже, головними **висновками** нашого дослідження є те, що існують твори, що неможливо віднести суто до окремого жанру, тому що вони мають ознаки декількох жанрів; до таких творів ми віднесли септологію Дж.К.Ролінґ про Гаррі Поттера і назвали цей жанр «гібридним». Герої всіх фантастичних творів не народились героями, а стали ними завдяки подоланню труднощів, що виникли на їх шляху. Це так званий жанр "crossover literature" – «перехресної літератури», що межує з різними жанрами і під-жанрами й має змішану цільову аудиторію (як дітей, так і дорослих). Це нова тенденція в літературі, яскравим прикладом якої і є серія книг про хлопчика, який вижив. Жанр цього твору має елементи щонайменше 10 жанрів:

міф, чарівна казка, роман, детектив, жанр шкільної історії (boarding story – як піджанр), gothic novel, roman for young adults, alternate story, fantasy, adventure та horror literature. Цей гібридний жанр обумовлює «множення піджанрів» і й притаманний прикладам творів літератури для молоді. Відбувається еволюція літературного жанру (петчворк жанрів), що обумовлена еволюцією головного героя, який з дитини перетворюється на дорослого, як фізично, так і морально.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Bakhtin M. Forms of time and of the chronotope in the novel. Austin: Univ. Texas Press, (1981) .258p.
2. Carpenter H. J.R.R. Tolkien: A Biography, London: Reprint, (2000). 304 p.
3. Damour, Lisa. Harry Potter: the Teenager [Reading Harry Potter again. New critical essays], (2009). p. 1-10.
4. Fielding H. Tom Johnes, a Founding. South Carolina: CreateSpace Independent Publishing Platform (2016), 262 p.
5. Ostry E. Accepting Mudbloods: The Ambivalent Social Vision of J.K. Rowling's Fairy Tales [Reading Harry Potter. Critical Essays], (2003). 89p.
6. Parrinder P., Gąsiorek A. The reinvention of the British and Irish novel, 1880-1940 [The Oxford history of the novel in English]. Oxford, New York, Auckland: Oxford University Press, (2011). 608p.
7. Propp V. Historical Roots of the Fairy Tale. Western Washington University, (1997). 340 p.
8. Propp V. Morphology of the folktale. University of Texas Press (1968). 184 p.
9. Rowling J.K. Harry Potter and the Goblet of fire. London: Bloomsbury, (2000). 541p.
10. Rowling J.K. Harry Potter and the Prisoner of Azkaban. London: Bloomsbury, (1999). 435p.
11. Rowling, J.K. Harry Potter and the Deathly Hallows. London: Bloomsbury, (2014).744p.
12. Rowling, J.K. Harry Potter and the Philosopher's Stone. London: Bloomsbury, (2018). 248p.
13. Shelly M. Frankenstein. Puffin books: UK, USA, London, (2020). 318 p.
14. Smith K. M. Harry Potter's schooldays: J.K. Rowling and the British School novel [Critical essays], (2003). p.69-87
15. Smith S. J.K.Rowling: A Biography – The Genius Behind Harry Potter.London: Michael O'Mara Books, (2001). 288 p.
16. Steblin-Kamenskij. M.I. The Myth: The Icelandic Sagas & Eddas. Michigan: Karoma, (1982). 150 p.
17. Todorov. Tz. Introduction à la littérature fantastique. Paris : Editions de Seuil, (1970).104p.
18. Williams I. Novel and Romance (1700-1800). Abington: Routledge, (2012). 484p.
19. Yudkowski E. Harry Potter and the methods of rationality. 2010 URL: https://hpmor.com/
20. Кокотюха А. Полювання мисливців за привидами: повісті. Харків: Фоліо, (2020). 106 с.
21. Окорокова В. Основи проблеми ідеального у вивченні утопії як явища. Київ: Гілея: науковий вісник № 74 (2013). С. 193-195.

REFERENCES:

1. Bakhtin M. Forms of time and of the chronotope in the novel. Austin: Univ. Texas Press, (1981). 258 p.
2. Carpenter H. J.R.R. Tolkien: A Biography, London: Reprint, (2000). 304 p.
3. Damour, Lisa. Harry Potter: the Teenager [Reading Harry Potter again. New critical essays], (2009). p. 1-10.
4. Fielding H. Tom Johnes, A Founding. South Carolina: CreateSpace Independent Publishing Platform (2016), 262 p.
5. Ostry E. Accepting Mudbloods: The Ambivalent Social Vision of J.K. Rowling's Fairy Tales [Reading Harry Potter. Critical Essays], (2003). 89 p.
6. Parrinder P., Gąsiorek A. The reinvention of the British and Irish novel, 1880-1940 [The Oxford history of the novel in English]. Oxford, New York, Auckland: Oxford University Press, (2011). 608p.
7. Propp V. Historical Roots of the Fairy Tale. Western Washington University, (1997). 340 p.
8. Propp V. Morphology of the folktale. University of Texas Press (1968). 184 p.
9. Rowling J.K. Harry Potter and the Goblet of fire. London: Bloomsbury, (2000). 541 p.
10. Rowling J.K. Harry Potter and the Prisoner of Azkaban. London: Bloomsbury, (1999). 435 p.
11. Rowling, J.K. Harry Potter and the Deathly Hallows. London: Bloomsbury, (2014). 744 p.
12. Rowling, J.K. Harry Potter and the Philosopher's Stone. London: Bloomsbury, (2018). 248 p.
13. Shelly M. Frankenstein. Puffin books: UK, USA, London, (2020). 318 p.
14. Smith K. M. Harry Potter's schooldays: J.K. Rowling and the British School novel [Critical essays], (2003). p. 69-87.
15. Smith S. J.K.Rowling: A Biography – The Genius Behind Harry Potter.London: Michael O'Mara Books, (2001). 288 p.
16. Steblin-Kamenskij. M.I. The Myth: The Icelandic Sagas & Eddas. Michigan: Karoma, (1982). 150 p.
17. Todorov. Tz. Introduction à la littérature fantastique. Paris : Editions de Seuil, (1970).104 p.
18. Williams I. Novel and Romance (1700-1800). Abington: Routledge, (2012). 484 p.
19. Yudkowski E. Harry Potter and the methods of rationality. 2010 URL: https://hpmor.com/
20. Kokotyuha A. Poluvannya muslivtsiv za pryvydamy: povisti. Kharkiv: Folio, (2020). 106 p.
21. Okhorokhova V. Osnovy problem idealnoho u vyvchenni utopii yak yavyshcha. [Basics of the problem of the ideal in the study of utopia as a phenomenon] Kyiv: Hilyeya: naukhovui visnyk №74 (2013) c.193-195 [in Ukrainian]